

Az 1956-os forradalomról

Beslin László – Lapozgatok emlékeimben (részlet)

1956.október 23

1956. október 23-án tüntetésekről szóltak a hírek. Mindenki a rádiót hallgatta, az éterből élő adásban fegyverropogások hallatszottak. Egész nap harcokról, tankokról, katonákról, sebesültekről, halottakról, akasztásokról beszéltek az emberek. Ekkor még gyerek voltam, tizenhat éves.

Eluralkodott a fejetlenség. Kiengedték a politikai elítélteket a börtönökből. Harcok voltak a rádiónál, majd Budapest terein, középületeinél.

Szórólapok, röplapok, falakra írt jelszavak hirdették: Függetlenség, szabadság, ki az oroszokkal.

Lincselésekről beszéltek és arról, hogy az ávósok ellen hajtóvadászat folyik. Az ávósok a politikai rendőrség alkalmazottjai voltak.

Ebben az időben öt fős családuk Hódmezővásárhelyen lakott.

Egy Budapestről érkező „forradalmár” mesélte, hogy a Százados úti laktanya sorállományú tagjai csatlakoztak a forradalmárokhöz. Ennek a laktanyának a parancsnoka volt Maléter Pál.

Mindenki a rádiót hallgatta, már akinek volt.

A Kossuth Rádió adását megszakította október 24-én. Rendkívüli közlemény. Piros László belügyminiszter beszélt, majd zene, ezt követően Nagy Imre szólt a nemzethez. Eddig csak spontán, szervezetlen események voltak. Ettől a naptól kezdve Nagy Imre felvállalta az irányítást, a forradalom élére állt. Ez lett a veszte. A forradalom vérbe fojtása után több társával együtt halálra ítélték, ki is végezték.

A börtönökből kiengedett politikai foglyok is a forradalmárokhöz csatlakoztak.

Újabb hírek érkeztek: a börtönök ajtói kinyíltak, a kiengedett köztörvényes elítéltek raboltak, kirakatokat törtek be, fosztogattak. A gyilkosság miatt elítéltek pedig öltek.

Kétségtelen tény, hogy minden forradalomnak van salakja, megvannak a haszonlesői, a vámszedői. Ezekről nem illik beszélni, pedig ezek a tények nem tudják elhomályosítani a forradalom dicsőségét. Sok volt a hősi halott, sok fiatal az életével fizetett.

1956. október 28.

Éjszakára kijárási tilalmat rendeltek el. A nemzetőrök önkéntes járőrök voltak az éjszakai órákban, ők őrizték a kijárási rend betartását is.

Hajnali négykor indultam dolgozni a pékségbe. A vásárhelyi „Bandula bolt” sarkánál (ez egy kereszteződés volt) rám kiáltott egy nemzetőr:

- „Feküdjön le!”

- Hová feküdjek le? Ide a járdára?

- Nem, menjen haza és feküdjön le, mert kijárási tilalom van.

- Megyek dolgozni a pékségbe, mert ha nem sütünk, ha nem dolgozunk, nem tud kenyeret venni a boltban - válaszoltam.

- Jó, akkor menjen dolgozni!

- Azt teszem.

Az éjszakai és hajnali órákban a rendőrök többször is bejöttek a pékségbe. Egyrészt, mert biztonságosabb hely volt a pékség, mint az utca, másrészt jólesett nekik a finom lángos, amit az egyik kemencében sütöttem nekik. Szalonnásan, tejfelesen nagyon finom ennivaló.

Lökös Ferenc rendőr törzsőrmester kérdés nélkül mondta nekem:

„Ha a forradalmárok megállítanak az utcán és felszólítanak, hogy adjam oda a fegyveremet, azt válaszolnám, azért jöttem, hogy odaadjam.”

Akkor még én sem tudtam, Lőkös rendőr törzsőrmester sem, hogy a sorállományú katonaság letöltése után hivatásos rendőri pályára készülök, nyomozónak.

Végül is kollegák lettünk 1963 őszén. Amikor először találkoztunk a vásárhelyei kapitányság őrén, lesütött szemmel ment el mellettem.

Soha nem beszéltem senkinek az idézőjelben tett kijelentéséről. Most írok erről először. Ettől függetlenül távolságtartó volt velem. Kitüntetéssel ment el nyugdíjba. Az újságban olvastam a gyászközleményt, néhány évvel ezelőtt halt meg. Isten adjon neki békés nyugalmat.

1956. november 2.

Visszatérve az 1956-os eseményekre: 1956 november 2-án a hódmezővásárhelyi Bethlen Gábor Gimnáziumban osztották a fegyvereket, mert elterjedt a híre annak, hogy orosz csapatok tankokkal indultak el Szegeden keresztül Hódmezővásárhely felé. Őket kellett volna várni Kishomok környékén a szuronyos puskákkal. Délben hazamentem a hírrel. Elmondtam, mit hallottam. A nővérem, Júlia azt mondta: „Meg ne tudjam, hogy bármilyen fegyvert átveszel! Nincs szükség golyófogó hősökre! Szuronyos puskákkal, tankok ellen? Öngyilkosság. Örület!”

Nem volt szándékomban puskát vételezni, ennek ellenére szemmel tartottak szüleim és nővérem, hogy ki ne menjek a lakásból.

Másnap az orosz katonák már a város főterén, főutcáján, az útkereszteződésekben álltak tankokkal. Mint kiderült, nem várta őket senki Kishomoknál, de máshol sem, vásárhely határában. Úgy tűnt, hogy a józan ész felülkerekedett ezúttal, mert valóban semmi értelme nem lett volna az ellenállásnak. Belátták mások is, hogy öngyilkosság lett volna.

A város főutcáján másnap délelőtt végig sétáltam a Kossuth térig. Láttam a szerencsétlen orosz kiskatonákat. Sápadtak voltak, megviseltek, kialvatlanok és fiatalok. Egy területszerző háborús ország hús-vér bábjai, eszközei.

Budai Sándor barátom 1956-os visszaemlékezéseiből:

„Eolvastam a kéziratodat. Szeretnék reagálni: 1956. október 22-én - a sorkatonai szolgálat letöltése után - 8 nap szabadságot kaptam arra, hogy szerezzek civil ruhát, mert leszerelnék.

Másnap, október 23-án bement a rádió, hogy Budapesten zavargások vannak. Felszólították minden katonát, hogy vonuljon be az alakulatához, vagy ha ez nem lehetséges, a legközelebbi alakulathoz. A szentesi laktanyában megalakult a Munkás Katona Tanács és a Karhatalom. A helyzet a kiismerhetetlenségig eltorzult.

A laktanyákban nem lehetett tudni, ki a barát és ki az ellenség.

Erre tekintettel 3 nap „eltávozást” vettem igénybe a „kerítés-parancsnokságtól” (kiszöktem a laktanyából) és udvarlással mulattam az időt Török Marikánál.

Három nap után bementem azon az útvonalon, ahol kiszöktem. Feltűnt, hogy ferdén néznek rám. Nekem ugyanis kék váll-lapom volt, mint repülősnek, nekik meg piros. A fegyvernemi jelzésből ki lehetett volna olvasni, hogy nem ÁVH-s, hanem repülős vagyok.

Ekkorra megalakult a Munkás Katona Tanács ellentéte, a Karhatalom, ahová minden szedett-vedett ember felvételt nyert. Engem egy alacsony, őrmesteri rangot viselő alakkal osztottak be útvonallellenőrzésre, a kunszentmártoni átjáróhoz.

A dobtáras géppisztolyban 70 db. lőszer volt.

Amikor a szolgálatot megkezdtek, az őrmester „elvti” azt mondta: „Öcsi, elugrok vizelni, azonnal jövök.” A „gitárt” (fegyvert) úgy ahogy állt, felakasztotta a sorompóra és elment.

Egy óra telhetett el, jött az ellenőrzés. Jelentkeztem, s közöltem, hogy az őrmester elvtárs a szükségét végzi. Fel volt háborodva az ellenőrző előljáró, mert fegyvert elhagyni eleve nem szabad. Egy félóra múltán keresni kezdték az őrmestert. A 9-es kocsmában meg is találták. Az őrmester már lépni sem tudott,

olyan részeg volt. Az ellenőrzők hozták oda a szolgálati helyre. Mind a kettőnket leváltották. Hozzám a tárgybán soha senki nem szólt. A körletben csellengtem.

Öt nap után tudtam meg, hogy az őrmester neve R. Géza, aki saját magát léptette elő. Valójában egy csavargó közveszélyes munkakerülő volt. Hát ezért nem tudott engem megkülönböztetni az AVH-tól.” Nagyon részletesen írtad le azt a helyzetet, ami 1956 októberében, a forradalom idején lejátszódott. Kordokumentum ez a javából.

Az 1956-os visszaemlékezések a napilapokban (2016) többnyire úgy kezdődnek, hogy 1956. október 23-án 3. osztályos általános iskolai tanuló voltam...

Hatvan év telt el a forradalom óta. Lassan kihálnak a szemtanúk, legalábbis egyre kevesebben vagyunk, akik még láttuk, hallottuk, megértük...

Az 1956. húszévesei, vagy az ennél idősebbek legtöbbje már az igazak álmát alussza, végső nyugvóhelyén. Lassan a szemtanúk kihálnak, az emlékek megkopnak...